

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ - ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

UDC 80 (82)

ISSN 1857-7059

ГОДИШЕН ЗБОРНИК

2021

YEARBOOK

2021

ГОДИНА 12
БРОЈ 18

VOLUME XII
NO 18

GOCE DELCEV UNIVERSITY - STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ“ – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

ГОДИШЕН ЗБОРНИК
2021
YEARBOOK
2021

ГОДИНА 12
БР. 18

VOLUME XII
NO 18

GOCE DELCEV UNIVERSITY – STIP
FACULTY OF PHILOLOGY

ГОДИШЕН ЗБОРНИК ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

За издавачот:

проф. д-р Драгана Кузмановска

Издавачки совет

проф. д-р Благо Боев

проф. д-р Лилјана Колева-Гудева

проф. д-р Драгана Кузмановска

проф. д-р Луси Караниколова -Чочоровска

проф. д-р Светлана Јакимовска

проф. д-р Ева Горѓиевска

Редакциски одбор

- проф. д-р Ралф Хајмрат – Универзитет од Малта, Малта
проф. д-р Нецати Демир – Универзитет од Гази, Турција
проф. д-р Ридван Џанин – Универзитет од Едрене, Турција
проф. д-р Стана Смиљковиќ – Универзитет од Ниш, Србија
проф. д-р Тан Ван Тон Та – Универзитет Париз Ест, Франција
проф. д-р Карин Руке Бритен – Универзитет Париз 7 - Дени Дидро, Франција
проф. д-р Роналд Шејфер – Универзитет од Пенсилванија, САД
проф. д-р Кристина Кона – Хеленски Американски Универзитет, Грција
проф. д-р Златко Крамариќ – Универзитет Јосип Јурај Штросмаер, Хрватска
проф. д-р Борјана Просев-Оливер – Универзитет во Загреб, Хрватска
проф. д-р Татјана Гуришиќ-Беканович – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
проф. д-р Рајка Глушица – Универзитет на Црна Гора, Црна Гора
доц. д-р Марија Тодорова – Баптистички Универзитет од Хонг Конг, Кина
доц. д-р Зоран Поповски – Институт за образование на Хонг Конг, Кина
проф. д-р Елена Андонова – Универзитет „Неофит Рилски“, Бугарија
м-р Диана Мистреану – Универзитет од Луксембург, Луксембург
проф. д-р Зузана Буракова – Универзитет „Павол Јозев Сафарик“, Словачка
доц. д-р Наташа Поповиќ – Универзитет во Нови Сад, Србија

- проф. д-р Светлана Јакимовска, проф. д-р Луси Караниколова-Чочоровска,
проф. д-р Ева Горѓиевска, проф. д-р Махмут Челик,
проф. д-р Јованка Денкова, проф. д-р Даринка Маролова, доц. д-р Весна Коцева,
виш лектор м-р Снежана Кирова, доц. д-р Наталија Поп-Зариева,
доц. д-р Надица Негривска, виш лектор д-р Марија Крстева

Главен уредник

проф. д-р Светлана Јакимовска

Одговорен уредник

проф. д-р Ева Горѓиевска

Јазично уредување

Лилјана Јовановска

(македонски јазик)

виш лектор м-р Биљана Иванова, виш лектор м-р Крсте Илиев,

виш лектор м-р Драган Донеv

(англиски јазик)

Техничко уредување

Кире Зафиров

Редакција и администрација

Универзитет „Гоце Делчев“ -Штип

Филолошки факултет

ул. „Крсте Мисирков“ 10-А п. факс 201, 2000 Штип

Република Северна Македонија

YEARBOOK FACULTY OF PHILOLOGY

For the publisher:

Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Editorial board

Prof. Blazo Boev, PhD

Prof. Liljana Koleva-Gudeva, PhD

Prof. Dragana Kuzmanovska, PhD

Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Editorial staff

Prof. Ralf Heimrath, PhD – University of Malta, Malta

Prof. Necati Demir, PhD – University of Gazi, Turkey

Prof. Rıdvan Canım, PhD – University of Edrene, Turkey

Prof. Stana Smiljkovic, PhD – University of Nis, Serbia

Prof. Thanh-Vân Ton-That, PhD – University Paris Est, France

Prof. Karine Rouquet-Brutin PhD – University Paris 7 – Denis Diderot, France

Prof. Ronald Shafer PhD – University of Pennsylvania, USA

Prof. Christina Kona, PhD – Hellenic American University, Greece

Prof. Zlatko Kramaric, PhD – University Josip Juraj Strossmaier, Croatia

Prof. Borjana Prosev – Oliver, PhD – University of Zagreb, Croatia

Prof. Tatjana Gurisik- Bekanovic, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Prof. Rajka Glusica, PhD – University of Montenegro, Montenegro

Ass. Prof. Marija Todorova, PhD – Baptist University of Hong Kong, China

Ass. Prof. Zoran Popovski, PhD – Institute of education, Hong Kong, China

Prof. Elena Andonova, PhD – University Neofit Rilski, Bulgaria

Diana Mistreanu, MA – University of Luxemburg, Luxemburg

Prof. Zuzana Barakova, PhD – University Pavol Joseph Safarik, Slovakia

Ass. Prof. Natasa Popovik, PhD – University of Novi Sad, Serbia

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD, Prof. Lusi Karanikolova-Cocorovska, PhD,
Prof. Eva Gjorgjievska, PhD, Prof. Mahmut Celik, PhD, Prof. Jovanka Denkova, PhD,

Prof. Darinka Marolova, PhD, Ass. Prof. Vesna Koceva, PhD,

lecturer Snezana Kirova, MA, Ass. Prof. Natalija Pop-Zarieva, PhD,

Ass. Prof. Nadica Negrievska, PhD, lecturer Marija Krsteva, PhD

Editor in chief

Prof. Svetlana Jakimovska, PhD

Managing editor

Prof. Eva Gjorgjievska, PhD

Language editor

Liljana Jovanovska

(Macedonian language)

lecturer Biljana Ivanova, MA, lecturer Krste Iliev, MA, lecturer Dragan Donev, MA

(English language)

Technical editor

Kire Zafirov

Address of editorial office

Goce Delchev University

Faculty of Philology

Krste Misirkov b.b., PO box 201

2000 Stip, Republic of North Macedonia

СОДРЖИНА CONTENTS

Посвета

Професор д-р Снежана Веновска-Антевска (1959 – 2020) 9

Јазик

Лилјана Јовановска

ОБИДИТЕ ЗА КОДИФИКАЦИЈА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК
ВО XIX ВЕК

Liljana Jovanovska

ATTEMPTS FOR CODIFICATION OF THE MACEDONIAN
LANGUAGE IN THE NINETEENTH CENTURY 15

Надица Негриевска, Весна Коцева

ПРЕДЛОШКИ КОНСТРУКЦИИ ЗА ОЗНАЧУВАЊЕ
СТАТИЧНА ПОЛОЖБА ВО ИТАЛИЈАНСКИОТ ЈАЗИК И
НИВНИТЕ ЕКВИВАЛЕНТИ ВО МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК

Nadica Negrievska, Vesna Kocева

PREPOSITIONAL CONSTRUCTIONS WITH
STATIC SPATIAL MEANING IN THE ITALIAN LANGUAGE
AND THEIR EQUIVALENTS IN MACEDONIAN LANGUAGE 29

Марија Соколова

РАЗЛИКУВАЊЕ НА ПАРОНИМСКИТЕ ПАРОВИ
СОСЕДСКИ | СОСЕДНИ И КОМУНИКАТИВНО | КОМУНИКАЦИСКО

Marija Sokolova

DIFFERENCE BETWEEN PARONIMIC COUPLES
NEIGHBORLY | NEIGHBORING AND
COMMUNICATIVE | COMMUNICATION(S) 41

Весна Коцева, Надица Негриевска

СЕМАНТИЧКИТЕ ИЗРАЗНИ СРЕДСТВА ВО
ЖАРГОНСКИОТ ИЗРАЗ НА МЛАДИТЕ ВО ИТАЛИЈА

Vesna Kocева, Nadica Negrievska

SEMANTIC EXPRESSIONS IN THE YOUTH SPEECH IN ITALY 51

Ивана Котева, Махмут Челик

ВЕШНИЦИ И СПИСАНИЈА НА ТУРСКИ ЈАЗИК ОД
МАКЕДОНСКОТО ПОДНЕБЈЕ

Ivana Koteva, Mahmut Chelik

NEWSPAPERS AND MAGAZINES IN TURKISH LANGUAGE
FROM THE MACEDONIAN REGION 65

Весна Коцева

КАРАКТЕРИСТИКИ И ФУНКЦИИ НА ГОВОРОТ НА
МЛАДИТЕ ВО ИТАЛИЈА

Vesna Kocева

CHARACTERISTICS AND FUNCTIONS OF
THE YOUTH SPEECH IN ITALY 75

Марија Леонтиќ, Деспина Минова
ГОВОРНИОТ ЧИН ОДБИВАЊЕ НА ПОКАНА КАЈ
СТУДЕНТИТЕ ОД ГРУПАТА ЗА ТУРСКИ ЈАЗИК И КНИЖЕВНОСТ
Marija Leontik, Despina Minova
THE SPEECH ACT REFUSING AN INVITATION OF STUDENTS AT
THE DEPARTMENT OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATUR..... 87

Јазикот во политиката

Викторија Саздова, Билјана Ивановска
ЗБОРОВНАТА ГРУПА ИМЕНКИ СО ЕМОЦИОНАЛЕН ПРИЗНАК
ВО ТЕКСТОВИ ОД ОБЛАСТА НА ПОЛИТИКАТА
Viktorija Sazdova, Biljana Ivanovska
WORD CLASS OF NOUNS WITH EMOTIONAL FEATURE
IN POLITICAL TEXTS 99

Дејан Маролов, Страшко Стојановски
ПРИДАВКАТА „МАКЕДОНСКИ“ ВО ДОГОВОРИТЕ СО
БУГАРИЈА (2017 ГОД.) И СО ГРЦИЈА (2018 ГОД.)
Dejan Marolov, Strashko Stojanovski
THE ADJECTIVE “MACEDONIAN” IN THE AGREEMENTS
WITH BULGARIA FROM (2017) AND GREECE (2018) 107

Терминологија и преведување

Светлана Јакимовска
ОСВРТ КОН МАКЕДОНСКАТА ТЕРМИНОЛОГИЈА
Svetlana Jakimovska
MACEDONIAN TERMINOLOGY REVIEW..... 117

Луција Видеска
ЗА ПРЕВОДОТ НА АНТРОПОНИМИТЕ, ТОПОНИМИТЕ И
ТИТУЛИТЕ ВО СЕРИЈАТА „ИГРА НА ТРОНОВИ“
Lucija Videska
TRANSLATION OF ANTHROPONYMS, TOPONYMS AND
TITLES IN THE TV SERIES “GAME OF THRONES” 129

Книжевност и фолклор

Бојана Самарџиева, Ана Витанова-Рингачева
ВЕРУВАЊАТА ВО БОЛЕСТИ И ОБРЕДНАТА ПРАКТИКА ЗА
НИВНО ЛЕКУВАЊЕ ВО ТИКВЕШКИОТ РЕГИОН
Bojana Samardzieva, Ana Vitanova-Ringacheva
BELIEFS IN DISEASES AND RITUAL PRACTICE FOR
THEIR TREATMENT IN THE TIKVESH REGION 143

Ева Ѓорѓиевска, Јована Караниќиќ-Јосимовска ДАНТЕ ВО КОНТЕКСТ НА СВЕТСКАТА КЛАСИЧНА ЛИТЕРАТУРА Eva Gjorgjievska, Jovana Karanikikj-Josimovska DANTE IN CONTEXT OF WORLD CLASSIC(AL) LITERATURE.....	155
Marija Krsteva, Dragan Donev, Natalija Pop Zarieva LITERATURE REVIEW ON LIFE-WRITING GENRE BLENDING	163
Natalija Pop Zarieva, Kristina Kostova, Marija Krsteva BLOOD AND SEXUALITY IN STOKER’S DRACULA.....	171
<i>Методика на наставата по странски јазик</i>	
Natka Jankova Alagjovska, Saska Jovanovska INTERCULTURAL COMMUNICATION COGNITION OF ENGLISH LANGUAGE TEACHERS IN THE REPUBLIC OF NORTH MACEDONIA AND BULGARIA.....	183
Vesna Prodanovska-Poposka LANGUAGE LEARNING STRATEGIES TO LEARNERS OF ENGLISH FOR SPECIFIC PURPOSES IN HIGHER EDUCATION.....	195
Марија Тодорова, Весна Продановска-Попоска СТРАТЕГИИ ПРИ УСВОЈУВАЊЕ НА ШПАНСКИ ЈАЗИК (J3) КАЈ СТУДЕНТИ СО АНГЛИСКИ ЈАЗИК (J2) Marija Todorova, Vesna Prodanovska-Poposka LANGUAGE LEARNING STRATEGIES FOR ACQUISITION OF SPANISH AS L3 TO STUDENTS- LEARNERS OF ENGLISH AS L2.....	205

ВЕСНИЦИ И СПИСАНИЈА НА ТУРСКИ ЈАЗИК ОД МАКЕДОНСКОТО ПОДНЕБЈЕ

Ивана Котева¹, Махмут Челик²

¹Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
ivana.koteva@ugd.edu.mk

²Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“, Штип
mahmut.celik@ugd.edu.mk

Апстракт: Предмет на нашиот интерес при истражувањето кое му претходеше на овој научен труд, беа списанијата издадени на турски јазик во Р Македонија. Паралелно со македонската и другите балкански книжевности, на овие простори се развивала и турската книжевност. За развојот на секоја книжевност од големо значење се и весниците при што во ова истражување беше согледана и нивната улога. За таа цел се консултираме со литературни дела кои нудат многу податоци, односно зборуваат за нив како во периодот по распаѓањето на Османлиската Империја така и во периодот потоа. Овие весници се извор на богати информации кои сведочат за животот и творештвото на Турците, односно го претставуваат нивниот глас на македонскиот простор.

Клучни зборови: *списанија, весници, турски јазик, турска книжевност*

NEWSPAPERS AND MAGAZINES IN TURKISH LANGUAGE FROM THE MACEDONIAN REGION

Ivana Koteva¹, Mahmut Celik²

¹Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
ivana.koteva@ugd.edu.mk

²Faculty of Philology, Goce Delcev University, Stip, Macedonia
mahmut.celik@ugd.edu.mk

Abstract: The subject of our interest in the research that preceded this scientific paper were the journals published in Turkish in R. of Macedonia. In parallel with the Macedonian and other Balkan literatures, the Turkish literature also developed in this area. Newspapers are also of great importance for the development of any literature, and their role was seen in this research. For that purpose, we consulted literary works that offer a lot of data, ie talk about them both in the period after the collapse of the Ottoman Empire and in the period after. These

newspapers are a source of rich information that testifies to the life and work of the Turks, ie they represent their voice in the Macedonian space.

Keywords: *magazines, newspapers, Turkish language, Turkish literature*

1. Вовед

Турската книжевност во Македонија во османлискиот период е неразделив дел од целокупната турска книжевност. Меѓутоа, според видувањето и мислењето на Хајбер дека првите книжевни дела се објавени во весникот „Јилдиз“ (“Yıldız”) којшто почнал да излегува од 1909 год. во Скопје, можеби најточно би било да кажеме дека оваа книжевност започнува со делата на Шејх Садетин Ибрахим и Сабри Џемил.

Одреден период по распаѓањето на Османлиската Империја, турскиот јазик и книжевноста на нашиве простори биле фрлени во сенка. Нивното повторно оживување следува во периодот по 1944 год. Затоа би рекле дека со завршувањето на Балканските војни завршуваат и проблемите на турската детска книжевност во Р Македонија.

Употребата на латинската азбука, блиската врска, контакт со турската книжевност во Р Турција, излегувањето во печат на периодичните изданија на турски јазк, носат големо освежување во турската книжевност на нашиве простори и истата бележи тенденција во развојот.

Турската книжевност во Р Македонија исто како и македонската книжевност, своите први плодови почнала да ги дава во периодот по Втората светска војна, односно во времето на Титова Југославија. Посебно оживување се чувствува со излегувањето на весникот „Бирлик“ (“Birlik”) како и детските списанија „Пионер“ (“Piyoner”) и „Севинч“ (“Sevinç”) кои настанале како резултат на потреба од литературен извор во училиштата.

Напоредно се развивала и детската книжевност. Македонската детска книжевност како и книжевностите на другите народности за време на Југославија не треба да се разгледуваат како одделни, т.е. различни. Исто така и Неџати Зекерија кој 18 год. бил главен и одговорен уредник на списанието „Севинч“ (“Sevinç”), за оваа врска вели дека како македонската детска книжевност, така и турската и книжевностите на другите националности во Југославија кои настанале во ослободителниот период, се родиле и се развивале во ист период, под исти услови и поднебје. (Çelebi, 2014: 71)

Неџати Зекерија исто така истакнува и дека турската детска книжевност на овие простори на самиот почеток се развивала под влијание на Тевфик Фикрет и славниот југословенски писател за деца Јован Јовановиќ Змај. (Gürel, 2005: 383)

Весникот „Бирлик“ (“Birlik”) (1944) кој почнал да се печати уште пред да заврши Втората светска војна, веднаш по него и весникот „Пионер“ (“Piyoner”),

па и детското списание „Севинч“ (“Sevinç”) од 1950 год. кое цели 54 години дејствуваше на ова поле и од 1957 год. списанието „Томурцук“ (“Tomurcuk”) твораа и ја создаваа турската детска книжевност додека книжевноста за возрасни сè уште не се забележуваше во толкава мера.

Влијанието на списанијата врз развојот на турската книжевност е повеќестрано. Овие списанија како извор на богат литературен материјал биле извор за многу напишани книги. Понатаму, многу ученици своите умотворби ги објавувале во овие списанија, а некои од нив и станале славни поети и писатели.

Од списанијата може да се забележи дека Ниметуллах Хафиз, Нусрет Дишо Улќу, Салих Лика, Наим Шабан, Хасан Мерџан, Авни Енѓулу, Азиз Буш, Лејла Шериф, Сабит Јусуф, Лејла Хусејин, Октај Ахмед, Јусуф Едип се познати автори кои своите творештва ги испраќале во списанијата уште од училишните денови, т.е. оттогаш датираат нивните творечки почетоци.

2. Животот на турското издаваштво по Балканските војни

Во периодот на новоформираната држава Југославија, Турците кои живееле на овој простор, иако мали, сепак почнале да добиваат свои права. (Каџа, 1999: 252) Се создале поволни услови за појава на нови поети и писатели, како и за издаваштвото. Но, во периодот од 1929 до 1941 год. весниците кои излегувале, биле политички. Иако биле на турски, сепак овие весници не излегувале со чувство на народност.

Во новоформираната држава Муслиманите (Бошњаци, Албанци, Турци) формирале свои здруженија. Но, истите станале активни дури по Балканските војни. (Öztürk, 2012:44)

Фахри Каја истражувајќи го турското издаваштво на територијата на Југославија истакнува дека според Исмаил Ерен, на територијата на денешна Р Македонија од распадот на Османлиската Империја, па сè до почетокот на Втората светска војна, од печат излегле 11 весници. (Каџа, 2010: 334)

„Првиот турски весник кој излегол во 1919 год. е весникот „Рехбер“ (“Rehber”) и тоа во периодот додека Турците биле под српски суверенитет. Овој весник излегувал два пати седмично и тоа во деновите вторник и петок и истиот траел до 1920 година. Казим Емин се запишува како сопственик, а одговорни уредници се А. Кемал и А. Басри.

Истата година Турците во Македонија го издаваат вториот весник под име „Ухвет“ (“Uhvet”) кој излегува еднаш седмично како независен весник на самостојните Муслимани.

Во 1920 год. излегува весникот „Хак“ (“Hak”), а неколку години подоцна весникот „Хак Јолу“ (“Hak Yolu”). По една година траење, поради политички причини весникот беше забранет. Во 1925 год. започнува да се издава весникот „Муцахеде“ (“Mücahede”) кој исто така од политички причини ја доживува истата судбина како и претходните весници. (Каџа, 2010: 335, 336)

Во 1920 год. заедно со српскиот весник „Социјалистичка зора“ излегува и турскиот „Сосјалист Феџри“ (“Sosyalist Fecri”), но поради недоволен интерес од страна на граѓаните како и поради материјални причини, по краток временски период истиот беше затворен. (Каџа, 2010: 336)

Зија Јусуф Смаилагич во 1925 год. го издал весникот „Јени Вакит“ (“Yeni Vakit”), а веднаш по него и „Бирлик“ (“Birlik”).

„Во почетокот на Втората светска војна во Скопје, различни партиски органи издадоа три весници. Најпрвин со помош на Радикалната партија почна да се издава весникот „Седа-ји Милијет“ (“Seda-уј Milliyet”), на 21 јули 1927 год. пак, орган на Демократската заедница го издаде весникот „Ишик“ (“Işık”). (Каџа, 2010: 337, 338)

Александар Поповиќ вака ги набројува весниците:

„Ухувет“ (“Uhuvvet”) — Nezavisni sedmicni list koji služi interesima müslimana, Скопје, 1919, седмичен, турски јазик, вкупно 12 броја),

„Хак“ (“Hak”) — Propagandi list udruženja za zastitu islamskih prava u Jugoslaviji; потоа — Glasilo organizacije Južnih muslimana Kraljevine Srba, Hrvata, Slovenaca, Скопје, 1920 – 1924, три пати седмично, потоа дневен, турски и српско-хрватски, Dzemijet, вкупно 959 броја),

„Рехбер“ (“Rehber”) — Samostalni turski list koji služi koristima muslimana, Скопје, 1920, во 2 седмици, турски јазик, вкупно 14 броја),

„Сосјалист Феџри“ (“Sosyalist Fecri”) — Organ jugoslavenske Socijalisticke radničke partije, Скопје, 1920, турски),

„Бирлик“ (“Birlik”) — Nezavisni turski list, Скопје, 1925, турски)

„Хак Јолу“ (“Hak Yolu”) — Politicki i drustveni list na turskom jeziku ..., Скопје, 1925, дневен, турски, — издавач партија Dzemijet, вкупно 3 броја),

„Муцахеде“ (“Mühacede”) — Politicki i društveni list, na turskom jeziku... , Скопје, 1925, дневен, турски, — издавач партија Dzemijet, продолжение на весниците Хак и Хак Јолу)

„Јени Вакит“ (“Yeni Vakit”) — Nezavisni naučni, društveni i književni list..., Скопје, 1925, во 2 недели, турски)

„Ишик“ (“Işık”) (Zrak) — Demokratska zajednica politicki, društveni i ekonomski list specijalna za müslimana Južne Srbije Скопје, 1927 – 1929, во 3 недели, турски и српско-хрватски, издава Демократска партија на Кралството Југославија, вкупно 186 броја, од 21.7.1927 до 1.1.1929)

„Седа-ји Миллет“ (“Seda-уј Milliyet”) — Glas Naroda, — Nezavisni politicki, društveni i ekonomski list koji služi islamskim koristima, Скопје, 1927 – 1929, во 2 недели, турски јазик, вкупно 110 броја, од 25.6.1927 до 11.1.1929)

„Дору Јол“ (“Doğru Yol”) — Pravi Put, — Idejni, vjerski, naučni i društveni list udruženja imama matiçara, Скопје, 1937, седмичен, турски, српско-хрватски јазик) (Роровиќ, 1995: 282, 283, 284, 285)

Сите овие весници биле печатени со старото турско писмо.

2.1 Турското издаваштво по 1944 година

„Со повторното формирање на Титовата Југославија од 1945 год. и Турците се свртеа кон своите побарувања и очекувања. Меѓутоа голем дел од нив заминаа во Турција, а со нив и многубројни творци, писатели, а друг дел пак, загинаа.

Овде Абдулкадир Хајбер 1944 година ја истакнува како значајна. Оваа година е значајна и за државата. Се променил режимот и држвата излегла како победник од Втората светска војна. Ова секако влијаело и врз турското издаваштво на овие простори. Ако пред 1944 год. во прв план бил статусот да се биде Муслиман сега во прв план е да се биде Турчин. Не е изненадувачка ваквата промена во една држава со социјалистички режим. Според новиот режим се употребувале термините - Весникот на македонскиот народ или - Весникот на муслиманскиот народ во Македонија. Термините - Весникот на македонските Турци или пак - Турски весник ги среќаваме кон крајот на 1990-те години.

2.2 Весникот „Бирлик“ (“BİRLİK” GAZETESİ)

„На 23 декември додека на северот од Југославија се водеше борба против Нацистичките Германци, во Скопје почна да излегува весникот „Бирлик“ (“Birlik”). Ова е првиот весник во Македонија кој се печатеше со латински букви. Под името „Бирлик“ (“Birlik”) стоеше слоганот „Неделен весник на народноослободителниот фронт на македонските муслимани.“ (Кауа, 2010: 340, 341)

Шерафетин Јуџел, пишува дека весникот се издавал од страна на членовите на организацијата „Јуџел“ (“Yücel”) за да се истакнат правата на Турците. Членовите на овој комитет биле Шерафетин Ферид (од Јуџел), Рефик Шериф и Хусаметин Мехмет (Вардар), а првиот потписник на списанието уште од првиот број бил Хусаметин Вардар. Нуредин Давут пак, во специјалниот 50-ти број на списанието изјавува дека уште од самиот почеток тој бил главниот и одговорен уредник на списанието, но според тогашните податоци, неговата теза не е потврдена како точна. (Кауа, 2010: 341)

По четвртиот број на списанието одговорните луѓе за подготвување и издавање се оддалечиле или пак, биле оддалечени. (Кауа, 2010: 341)

Првата година весникот „Бирлик“ (“Birlik”) излегувал еднаш месечно. Потоа еднаш во 15 дена, па еднаш во 10 дена, 1 седмично и од 1 февруари 1971 год. излегувал секој вторник, четврток и сабота.

Откако весникот почнал да се издава и на албански јазик, тој повеќе не бил весник на „Муслиманскиот народ во Македонија“, туку станал весник на народноослободителниот фронт на македонскиот народ. Така весникот ја реализирал програмата на политиката на народниот фронт. Весникот „Бирлик“ (“Birlik”) станува – весник на македонските Турци од 1995 год. (Кауа, 2010: 343)

Весникот „Бирлик“ (“Birlik”) се издаваше од страна на издавачката куќа „Нова Македонија“. Во 2003 год. по приватизацијата на оваа издавачка куќа, весникот продолжи да се издава од страна на друга издавачка куќа, но не траеше долго.

Во овој важен период беше единствениот весник кој го читаа Турците во Југославија, а во 1969 год. во Приштина започна да се издава весникот „Тан“ (“Tan”).

Весникот не информираше само за политиката. Една од најзначајните содржини беа културно-уметничките здруженија. Овде се објавуваа поезиите и расказите на младите поети и писатели од Македонија и Косово. Не само на турските поети и писатели од Македонија и Косово, овде им се отстапуваше место и на другите творци од Балканот. Особено често се среќаваат поезиите на поетите од Бугарија. Покрај овие, се објавуваа и преводи на песни од поетите од Турција и Србија.

2.3 Списанијата „Севинч“ (“SEVİNÇ”), „Томурџук“ (“TOMURCUK”) и „Сеслер“ (“SESLEK”) DERGİLERİ

Весникот „Пионер“ (“Piyoner”) е детски весник кој излегол на 15-ти септември 1950 год., пет години по весникот „Бирлик“ (“Birlik”) и бил вториот турски весник во Р Македонија. Како орган на здруженито на пионерите во Македонија овој весник излегувал еднаш месечно, на четири страници. Во првите броеви на весникот се пишувало за активностите на пионерите, за природните убавини на Македонија, а покрај тоа застапени биле и други теми. Понатаму се објавувале како поезии, така и други литературни видови за децата. Во првите броеви на весникот се среќаваат имињата на повеќе творци кои ги направиле имињата во турската книжевност во Р Македонија. Во десетте броја на весникот кои излегле за една година, не се среќава името на ниту еден турски поет или писател, а денес е тешко да се анализира причината за тоа. Исто така е тешко да се сфати и објавуваната политичка содржина во еден детски весник.

Во месец септември, 1951 година, весникот „Пионер“ (“Piyoner”) своето место му го отстапува на списанието „Севинч“ (“Sevinç”). Ова списание кое на почетокот излегувало во 16 страни, подоцна во 24 и денес во 36 страни, во однос на содржината им дало предност на убавите и естетски поезии, раскази, приказни и други литературни видови.“ (Каџа, 2010: 345, 346)

Во месец септември 1957 год. почнало да излегува списанието „Томурџук“ (“Tomurcuk”). Додека списанието „Севинч“ (“Sevinç”) им се обраќаше на децата од 7 до 14-годишна возраст, „Томурџук“ (“Tomurcuk”) беше наменето за помалите деца, односно од 3 до 6 години. Овие списанија се издаваа од страна на издавачката куќа „Детска радост“.

Под имињата на овие списанија се издаваа и серија книги. Овие книги главно беа поезија и раскази за деца напишани од старана на домашните писатели и поети.

Списанието „Томурџук“ (“Tomurcuk”) има важна улога во развојот на турската детска книжевност во Р Македонија. Неговиот придонес во образованието на децата и поттикот за раѓање на нови поети и писатели заслужува аплауз. (www.salihokumus.com, 11.12.2019)

Списанието „Сеслер“ (“Sesler”) е месечно списание за култура, издавано од страна на „Бирлик“ (“Birlik”) во Скопје. Списанието направило посебни броеви со познати турски поети и писатели. Посебно значајно е што во неговата содржина се среќаваат фолклорните мотиви од регионот. Исто така се среќава и критиката. Многубројни критики направени од страна југословенските критичари во врска со турската култура и историја, биле преведувани и објавувани во списанието. Може да се каже дека тоа претставува еден извор за истражувањата во врска со турската култура.

2.4 „Ел-Хилал“ (“EL-HİLAL”) и „Заман“ (“ZAMAN”)

„Додека Р Македонија беше во составот на Југославија, на нејзината територија излегуваа само овие три списанија и весници. Од 1991 год. овие весници и списанија продолжија да се издаваат, но се појавија и два нови весника. Едниот, „Ел-Хилал“ (“El-Hilal”), го издаваше Исламската заедница во Р Македонија, а другиот пак е весникот „Заман“ (“Zaman”) од Турција кој од 1994 год. почна да се издава и во Македонија.

Првиот број на весникот „Ел-Хилал“ (“El-Hilal”) излезе на 1 мај 1987 година и истиот излегуваше еднаш во два месеци и тоа на македонски, турски и албански јазик. Од 1992 год. весникот се подели во две изданија и тоа едниот излегуваше само на албански јазик, а другиот на турско-македонски јазик.“ (Каџа, 2010: 354)

2.5 „Хикмет“ (“HİKMET”), „Копру“ (“KÖPRÜ”), „Карделен“ (“KARDELEN”) и „Јени Балкан“ (“YENİ BALKAN”)

Со излегувањето на Македонија од составот на Југославија и по излегувањето на весникот „Бирлик“ (“Birlik”) и списанијата „Севинџ“ (“Sevinç”), „Томурџук“ (“Tomurcuk”) и „Сеслер“ (“Sesler”) настанал период на затишје. Но, со посредство на задруженијата на Турците во Р Македонија продолжил и животот на турското издаваштво. Едно од овие здруженија кое со своите културно-уметнички активности е од големо значење за Турците во Македонија, е Културно-уметничкиот центар „Абдулхак Хикмет Доган“ (АКДЕСАМ). Основано е на 17 октомври 1997 год. во Гостивар.

Од 2002 година пак, се издава и истражувачкото списание „Хикмет“ (“Hikmet”). Повеќето од содржините се од полето на општествената наука, а покрај тоа застапени се и содржини, односно се прават истражувања за турската култура, книжевност како и политичкиот и социјалниот живот на Турците во Македонија.

Истата година во Скопје е формирано и Здружението за култура, уметност и образование – „Ќопру“ (“Köprü”). Во негов склоп се издаваат две списанија, од кои едното е наречено „Ќоргү“ (“Körgü”) списание за култура, уметност и книжевност и детското списание „Карделен“ (“Kardelen”). Списанието „Ќопру“ (“Köprü”) излегува од самото основање на здружението, а детското списание „Карделен“ (“Kardelen”) пак, излегува од 1 октомври 2009 година. Тоа е списание кое им се обраќа на децата од 9 до 14-годишна возраст.

Весникот „Јени Балкан“ (“Yeni Balkan”) почнува да се печати од 2004 година, а за него карактеристично е и тоа што истото активно работи и преку интернет-страницата www.yenibalkan.com. (Öztürk, 2012)

2.6 „Бахче“ (“BAHÇE”), „Калемери“ (“KALEMERİ”), „Дилмач“ (“DİLMAC”) и „Кардаш“ (“KARDAŞ”)

Првото граѓанско списание за деца во Р Македонија, по нејзиното осамостојување во 1991 год. е списанието „Бахче“ (“Bahçe”). Списанието почнало да се печати во почеток на 90-те години од страна на издавачката куќа „Јени Балкан“ (“Yeni Balkan”). Истото излегува еднаш во два месеци на 32 страници.

Еден од најзначајните претставници на турската детска книжевност во Р Македонија, Нусрет Дишо Улќу, во склопот на својата трговска фирма „Дишо Компани“ имал и издавачки активности. Овде најпрво се издавале детски книги, а потоа почнале да се издаваат и периодични изданија – списанија како што се списанието „Калемери“ (“Kalemeri”) (2002), „Дилмач“ (“Dilmaç”) (2002), списанието на турско-кипарското пријателство „ККТС“ (2002), како и списанието „Кардаш“ (“Kardaş”). (Gürel-Çelik, 2019: 68)

Заклучок

Едно од најважните средства на книжевноста се списанијата кои преку повеќенасочен материјал (содржина) му се приближуваат на читателот.

Во периодот на Титова Југославија на детето му било придадено посебно внимание и значење при што ова значење се почувствувало, односно придонело за напореден развој на турската детска книжевност како склоп од целокупната турска книжевност во Р Македонија. На почетокот најразвиен вид од оваа книжевност била поезијата.

Почетоците на турската книжевност во Македонија се протегаат до османлискиот период, но од тој период, па сè до 1944 год. оваа книжевност имала многу малку производи. Почнувајќи од 1944 год. заедно со списанието „Бирлик“ (“Birlik”) како еден систем, во оваа книжевност се забележува посебен развој.

Во овој труд ги приложивме резултатите кои ги добивме од истражувањето за местото и значењето на списанието во турската книжевност на овие простори. Имено, го утврдивме нивното долгогодишно влијание.

Користена литература:

1. Ago, A. (2009). Makedonca Kelimelerde Türkçe Eklerin Fonksiyonu, Uluslararası Türkçe'nin Balkan Dilleri Üzerine Etkisi Sempozyumu Bildirileri. – Üsküp.
2. Ahmed, O. (2009). 1875'te Türkçe'nin Makedonca'ya Olan Etkisi: G. Pulevski'nin 'Üç Dilli Sözlük'ü, Uluslararası Türkçe'nin Balkan Dilleri Üzerine Etkisi Sempozyumu Bildirileri. – Üsküp
3. Alil, S. (2006). Çocuk Edebiyatı ve Eğitim, Hikmet İlmi Araştırma Dergisi. – Gostivar
4. Baki, S. Beytullah M., Gönül, B. Osman, E. (2009). Makedonya'da İlkokul ve Lise Türkçe Eğitimindeki Sorunlar ve Çözüm Önerileri, Matüsiteb. – Üsküp
5. Çayırılı, N. (2007). Makedonya Türkleri, Balkanlar El Kitabı Cilt 2: Çağdaş Balkanlar, KaraM&Vadi Yay. – Ankara.
6. Çelebi, T. (2014). "Makedonya Türk Çocuk Edebiyatında Sevinç dergisi ve bu dergideki şiirler üzerine tematik bir inceleme", Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü TDA-Türk Dünyası Edebiyatları Ana Bilim- Doktora tezi. – İzmir.
7. Çelik, M. ve Gürel, Z. (2017). Makedonya'da Çocukların Türkçe Sevinci "Bahçe" Dergisi, Uluslararası Türk Kültür Sempozyumu.
8. Emin, İ. (1966). Sevinç'ten Sevince, Sesler.
9. Engüllü, A. (1988). Yugoslavya Türk Halk Şiirinde Atatürk Konusuna Bir Bakış, Sesler
10. Gürel, Nazlı R. (2005). "Balkanlar'da Türk Çocuk Edebiyatı", Hece Aylık Edebiyat Dergisi.
11. Gürel, Nazlı R. ve GÜREL,Z. (2010). Hayatı-Sanatı-Eserleri Fahri Kaya, Berikan Yay. – Ankara
12. Gürel, Z. ve Çelik, M. (2019). Nusret Dişo Ülkü'nün Kuzey Makedonya'daki Süreli Yayın Faaliyetleri, 24. Uluslararası Türk Kültür Sempozyumu. – Gostivar.
13. Hasan, H. (1998). Makedonya'da Türkçe Eğitim ve Abdülhakim Hikmet Doğan, Birlik Yay. – Üsküp.
14. Hayber, A.(2001). Makedonya ve Kosova Türklerinin Edebiyatı, MilliEğitim Bakanlığı Yayınları.-İstanbul.
15. Kaya, F. (1994). Çağdaş Makedon Şiiri, Seçme Yazılar, Birlik Yay. - Üsküp.
16. Kaya, F. (2008). Makedonya Türklerinden İz Bırakanlar, Köprü Derneği DivanYay. - Üsküp
17. Zekeriya, N. (1995). Ablama Sevda Şiirleri, Birlik yay. - Üsküp.
18. Zekeriya, N. (1967). "Türk Halkının Çocuk Yazını", Sesler.

